

سندی محرمانه از بورس تحصیلی قشقایی‌ها توسط دولت عثمانی

روزبه پیری

ایمیل:

Piri.Rouzbeh@gmail.com

چکیده:

حاج محمد کریم خان کشکولی از ۲۴ آبان ۱۲۸۸ خورشیدی تا ۳ دی ۱۲۹۰ نماینده ایل قشقایی در دومین دوره مجلس شورای ملی ایران (دومین دوره مجلس بعد از انقلاب مشروطه) بود وی به سفارت دولت عثمانی برای پذیرش ۲۰ دانش آموز قشقایی جهت تحصیل در مدارس عثمانی مراجعه می‌کند. متعاقباً سفارت خانه عثمانی در نامه ای درخواست نماینده قشقایی‌ها را به اطلاع وزارت امور خارجه می‌رساند. وزارت خارجه پیرو نامه مذکور ضمن اشاره به ترک بودن قشقایی‌ها درخواست محمد کریم خان را با تقلیل تعداد دانش آموزان به ۱۰ تن قبول می‌کند.

وابستگی:

مترجم و روزنامه نگار

در این مقاله نامه های رد و بدل شده فی مابین سفارت خانه عثمانی در تهران و وزارت امور خارجه عثمانی به پیوست ارائه می‌شود. اصل نامه‌ها به شیوه عثمانی با الفبای عربی می‌باشد که بدون دخل و تصرف به الفبای لاتین برگردانده شده است.

کلمات کلیدی: دولت عثمانی. قشقایی. بورسیه تحصیلی

استناد (آپا):

پیری، ر. سندی محرمانه از بورس تحصیلی قشقایی‌ها توسط دولت عثمانی. ارومیه: فصلنامه تخصصی "مطالعات تاریخ آذربایجان و ترک" سال ۰۲، شماره ۰۵، پاییز ۱۴۰۳، ۸۶۹۰-۳۰۴۱ شاپا

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Rouzbeh Piri

Email:

Piri.Rouzbeh@gmail.com

Affiliation:

Translator and journalist

A confidential document of the Qashqai's scholarship by the Ottoman government

Abstract:

Hajj Mohammad Karim Khan Kashkuli was a representative of the Qashqai tribe in the second term of the Iranian National Assembly (the second term of the parliament after the Constitutional Revolution) from 14 November 1929 to 2 January 1931. He approached the Ottoman embassy to accept 20 Qashqai students to study in Ottoman schools. Subsequently, the Ottoman embassy informed the Ministry of Foreign Affairs of the request of the Qashqai representative in a letter. Following the aforementioned letter, the Ministry of Foreign Affairs accepted Mohammad Karim Khan's request, while referring to the Qashqai being Turks.

In this article, the letters exchanged between the Ottoman embassy in Tehran and the Ottoman Ministry of Foreign Affairs are presented as attachments. The original letters are in the Ottoman style with the Arabic alphabet, which have been converted to the Latin alphabet without any interference.

Key words: Ottoman government. Qashqai. Scholarship

CITATION (APA):

Piri, R. A confidential document of the Qashqai's scholarship by the Ottoman government. Urmia: "Studies on Azerbaijan and Turk's history" Specialized Journal, year 02, number 05, fall 2024, ISSN: 3041-8690.

Rouzbeh Piri

E-poçt:

Piri.Rouzbeh@gmail.com

Mənsubiyyət:

Tərcüməçi və jurnalist

Osmanlı hökumətinin Qaşqaylar təqaüdünün məxfi sənədi

Xülasə:

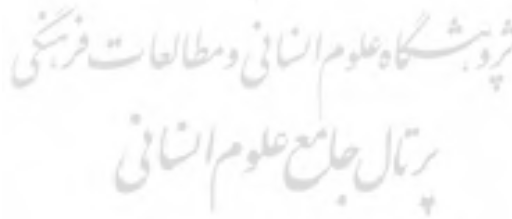
Kaşqılı Hacı Məhəmməd Kərim Xan 1909-cı il noyabrın 14-dən 1911-ci il dekabrın 1-dək İran Milli Məclisinin ikinci dövründə (Məşrutə İnkilabından sonra Məclisin ikinci dövrü) Qaşqay tayfasının nümayəndəsi idi. O, Osmanlı səfirliyinə 20 qaşqay tələbəsini Osmanlı məktəblərində oxumağa dair müraciət edir. Daha sonra Osmanlı səfirliyi məktubla Qaşqay nümayəndəsinin tələbi barədə Xarici İşlər Nazirliyinə məlumat verir. Yuxarıda adı çəkilən məktubdan sonra Xarici İşlər Nazirliyi Qaşqayların türk olduğunu qeyd etməklə yanaşı, Məhəmməd Kərim Xanın tələbə sayını 10-a endirərək xahişini qəbul edib.

Bu yazıda Osmanlının Tehrandakı səfirliyi ilə Osmanlı Xarici İşlər Nazirliyi arasında mübadilə edilən məktublar əlavə olaraq təqdim olunur. Orijinal hərflər heç bir müdaxilə olmadan latın əlifbasına çevrilmiş ərəb əlifbası ilə Osmanlı üslubundadır.

Açar sözlər: Osmanlı hökuməti. Qaşqay. Təqaüd

CITATION (APA):

Osmanlı hökumətinin Qaşqaylar təqaüdünün məxfi sənədi. Urmiya: "Azərbaycan və Türk tarixi araşdırmalar" İxtisaslaşdırılmış Jurnal, il 02, nömrə 05, Payız 2024, ISSN: 3041-8690.

Rouzbeh Piri

E-posta:

Piri.Rouzbeh@gmail.com

Üyelik:

Çevirmen ve gazeteci

Osmanlı hükümetinin Kaşkay bursuna ilişkin gizli bir belge

Özet:

Kaşkaylı Haj Mohammad Karim Khan, 14 Kasım 1909'den 1 Aralık 1911'e kadar İran Ulusal Meclisi'nin ikinci döneminde (Meclis'in Anayasa Devrimi'nden sonraki ikinci dönemi) Kaşkay kabilesinin temsilcisiydi. Osmanlı okullarında okumak üzere 20 Kaşkay öğrencinin kabul edilmesi için Osmanlı elçiliğine başvurdu. Daha sonra Osmanlı elçiliği, Kaşkay temsilcisinin talebini bir mektupla Dışişleri Bakanlığı'na bildirdi. Söz konusu mektubun ardından Dışişleri Bakanlığı, öğrenci sayısını 10'a düşürerek Mohammad Karim Khan'ın talebini kabul etti ve Kaşkayların Türk olduğunu belirtti.

Bu makalede, Tahran'daki Osmanlı elçiliği ile Osmanlı Dışişleri Bakanlığı arasında yazışmalar ekte sunulmaktadır. Orijinal mektuplar, hiçbir müdahale olmaksızın Latin alfabesine çevrilmiş olan Arap alfabesiyle Osmanlı stilindedir.

Anahtar kelimeler: Osmanlı hükümeti. Kaşkay. Burs

CITATION (APA):

Osmanlı hükümetinin Kaşkay bursuna ilişkin gizli bir belge. Urmiye: Üç Aylık "Azerbaycan ve Türkiye Tarihi Üzerine Araştırmalar" Uzmanlık Dergi, yıl 02, sayı 05, Sonbahar 2024, ISSN: 3041-8690.

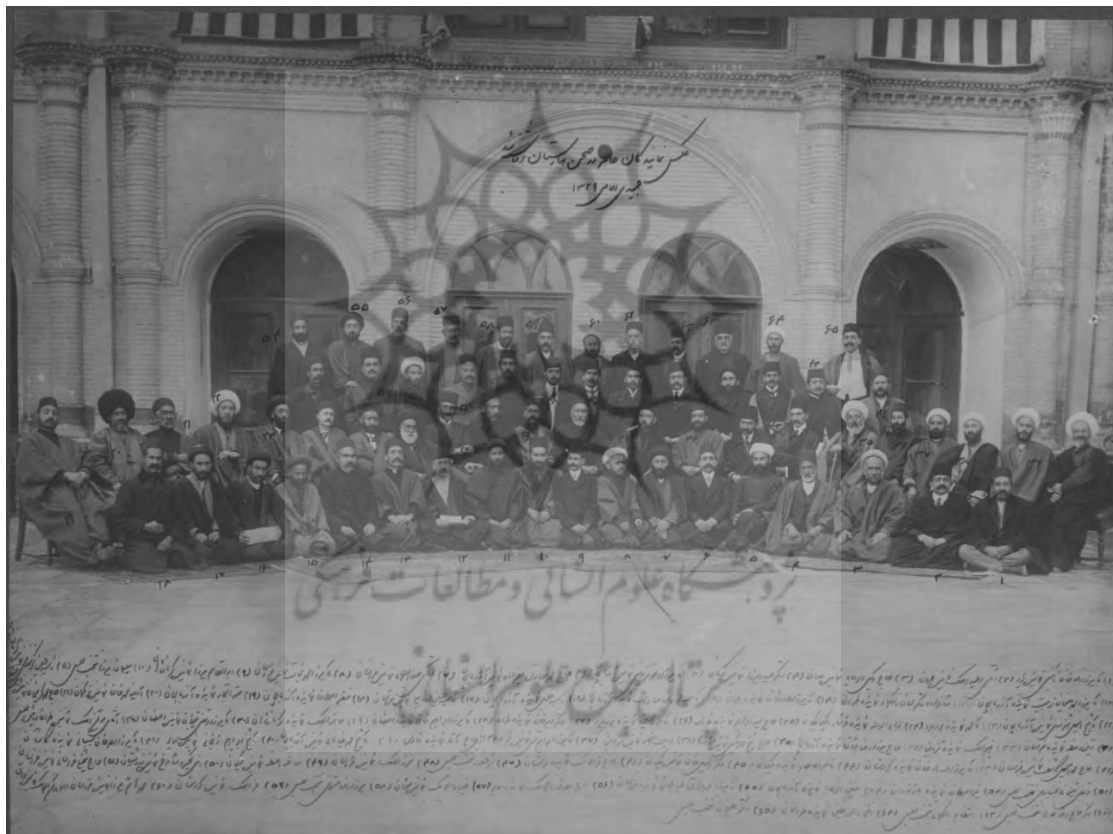
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه:

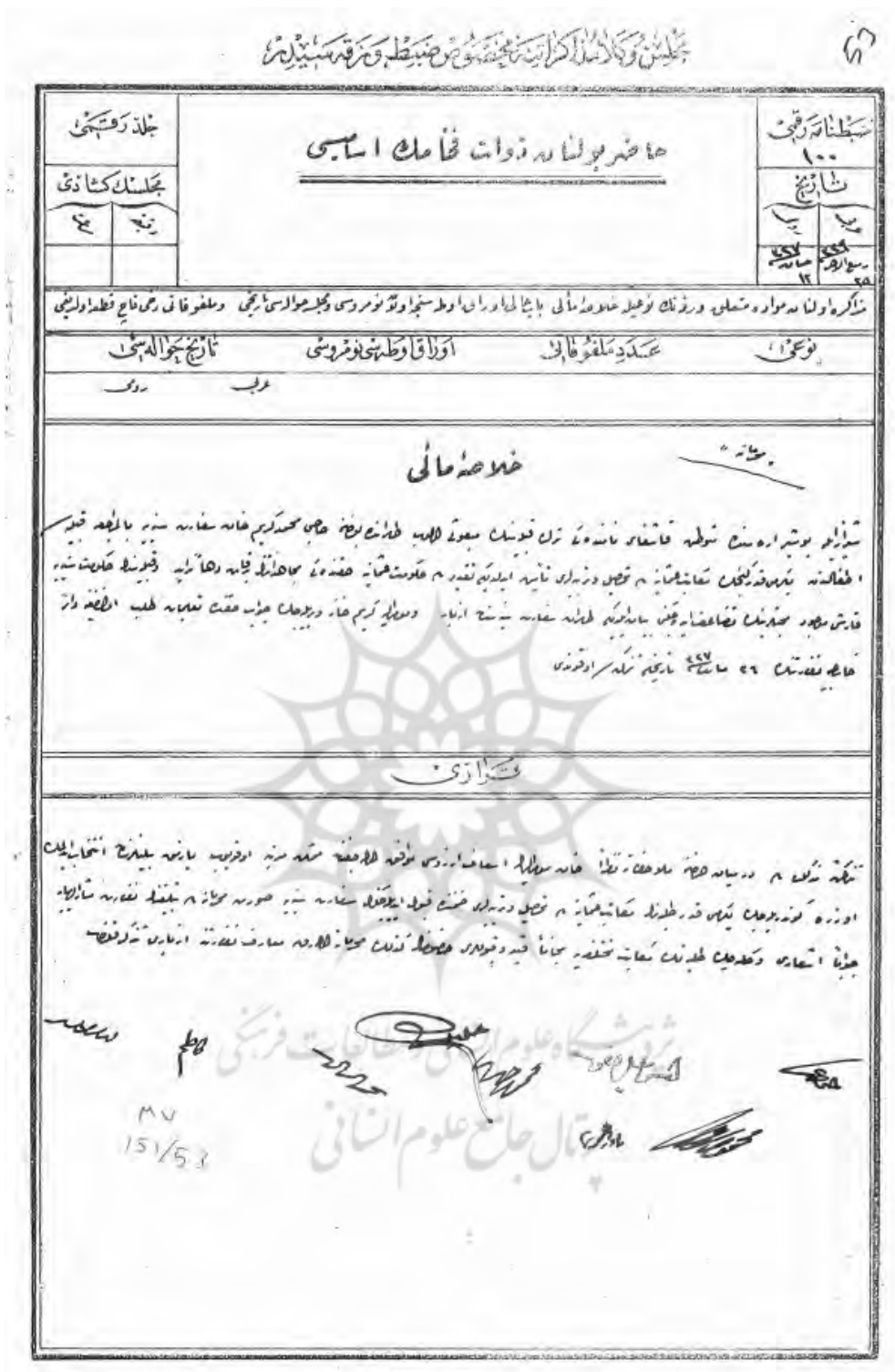
حاج محمد کریم خان کشکولی از ۲۴ آبان ۱۲۸۸ خورشیدی تا ۳ دی ۱۲۹۰ نماینده ایل قشقایی در دومین دوره مجلس شورای ملی ایران (دومین دوره مجلس بعد از انقلاب مشروطه) بود وی به سفارت دولت عثمانی برای پذیرش ۲۰ دانش آموز قشقایی جهت تحصیل در مدارس عثمانی مراجعه می کند. متعاقبا سفارت خانه عثمانی در نامه ای درخواست نماینده قشقایی ها را به اطلاع وزارت امور خارجه می رساند. وزارت خارجه پیرو نامه مذکور ضمن اشاره به ترک بودن قشقایی ها درخواست محمد کریم خان را با تقلیل تعداد دانش آموزان به ۱۰ تن قبول می کند.

در این مقاله نامه های رد و بدل شده فی مابین سفارت خانه عثمانی در تهران و وزارت امور خارجه عثمانی به پیوست ارائه می شود. اصل نامه ها به شیوه عثمانی با الفبای عربی می باشد که بدون دخل و تصرف به الفبای لاتین برگردانده شده است.

اصل سند در اداره کل آرشیو عثمانی محفوظ می باشد.

تصویر شماره ۱: نمایندگان دومین دوره مجلس شورای ملی؛ حاجی محمد کریم خان کشکولی، ردیف سوم از بالا، سومین نفر نشسته از راست، ۲۱

تصویر شماره ۲: خلاصه تصمیم "مجلس وکلا" یا به تعبیر امروزی "شورای وزیران" در نامه پیش رو قید شده است.

متن ترجمه نامه فوق بدین شرح می باشد:

حاجی محمد کریم خان که در تهران به سر می برد نماینده قوم ترک قشقایی است که بین شیراز و بوشهر سکونت دارند. سفارت عالیته تهران گزارش می دهد، در صورتی که امکانات تحصیل و تربیت ۲۰ دانش آموز قشقایی فراهم شود تلاشهای او (حاجی محمد کریم خان) در راستای دولت عثمانی بیش از پیش افزایش یافته و دلدادگی قومشان نسبت به دولت عالیته دوچندان خواهد شد و همچنین سفارت عالیته یادداشت وزارت امور خارجه به تاریخ ۹ می ۱۹۰۷ مبنی بر دستورالعمل را قرائت کرده است.

تصمیم:

با در نظر گرفتن ملاحظات یادداشت مذکور در مورد درخواست خان (حاجی محمد کریم خان کَشکولی)

لازم است به صورت محرمانه به سفارت اعلام شود که تقریباً بیست نفر از دانش آموزانی که قادر به خواندن و نوشتن هستند در صورت امکان انتخاب شده و برای تحصیل و آموزش در مکتب عثمانی اعزام شوند، و همچنین یادآور می شود موضوع ثبت نام رایگان و پذیرش دانش آموزان آینده در مدارس مختلف نیز به صورت محرمانه به وزارت آموزش و پرورش گزارش می شود.

متن نامه فوق بدون دخل و تصرف برگردان به الفبای لاتین:

MV, 151/53, 25 R 1329/12 Nisan 1327 [25.04.1911]

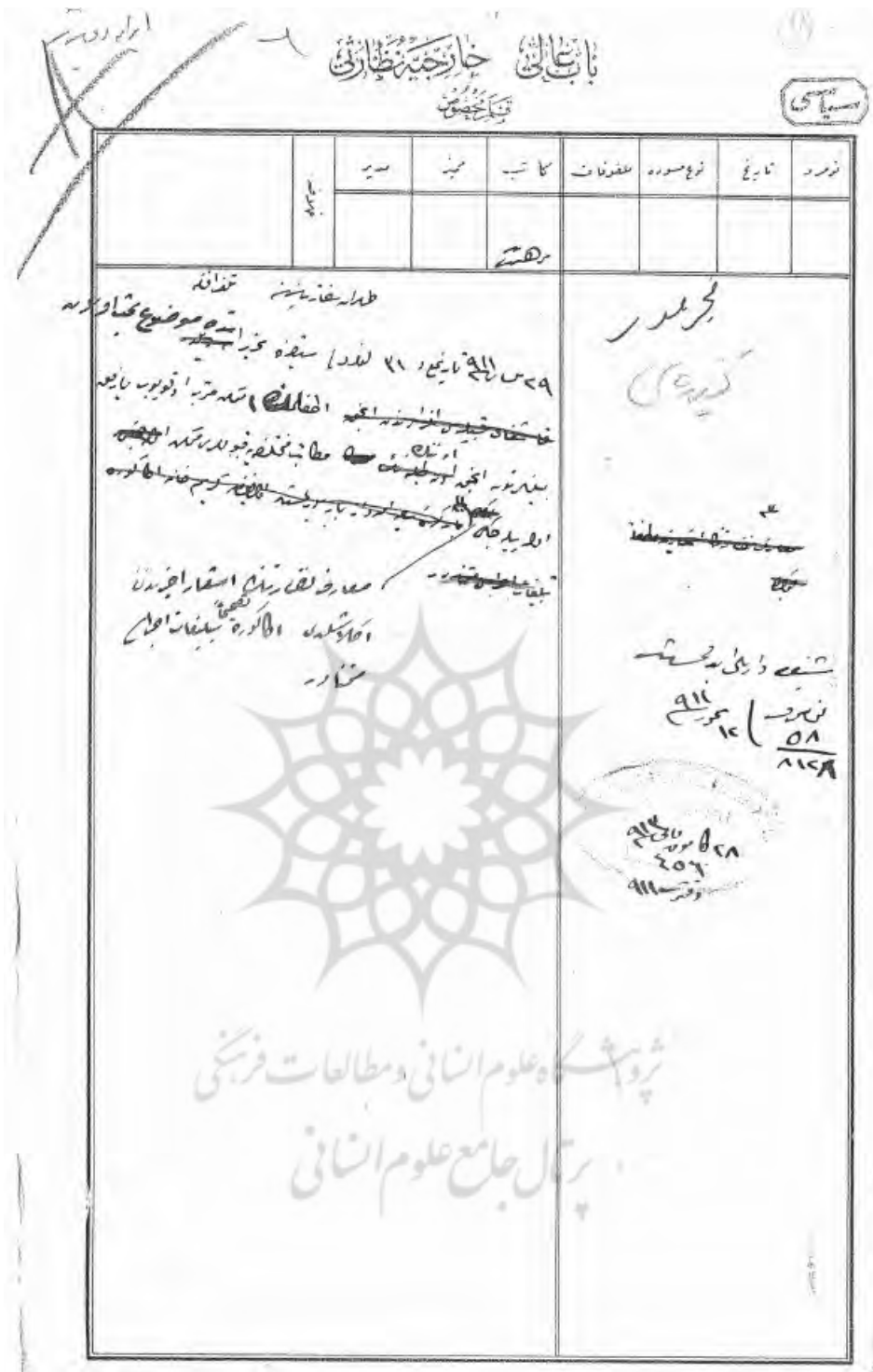
-Mahremâne-

Hülâsa-i Meâli

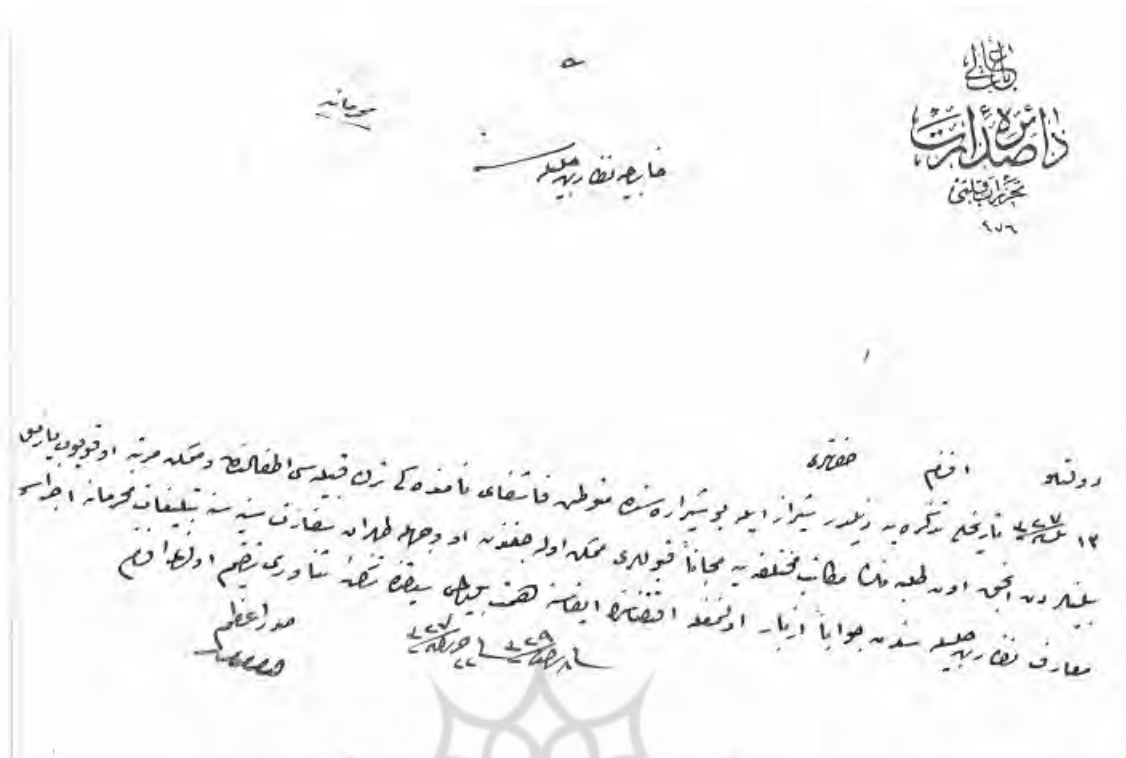
Şiraz ile Buşir arasında mutavattın Kaşgay nâmındaki Türk kabilesinin meb'ûsu olup Tahran'da bulunan Hacı Muhammed Kerim Han sefâret-i seniyyeye bi'l-mürâcaa kabilesi etfâlınden yirmi kadar gencin mekâtib-i Osmâniyyede tahsil ve terbiyeleri temin edildiği takdirde Hükûmet-i Osmâniyye hakkındaki mücâhedâtının bir kat daha tezâyüd ve kabilesinin Hükûmet-i Seniyye'ye karşı mevcut muhabbetlerinin tezâ'uf edeceğini beyân eylediği Tahran Sefaret-i Seniyye'sinden izbâr ve mûmâileyh Kerim Han'a verilecek cevab hakkında talimat talep olduğuna dair Hâriciye Nezâreti'nin 26 Mart 1327 tarihli tezkiresi okundu.

Kararı:

Tezkire-i mezkûrede dermiyân olunan mülâhazâta nazaran hân-ı mûmâileyhin is'âf-ı arzusu muvâfık olacağından mümkün mertebe okuyup yazmak bilenlerin intihâb edilmek üzere gönderilecek yirmi kadar talebenin mekâtib-i Osmâniyyede tahsil ve terbiyeleri zımında kabûl edileceğinin sefâret-i seniyyeye sûret-i mahremânede tebliğinin nezâret-i müşârunileyhâya cevâben iş'ârı ve gelecek talebenin mekâtib-i muhtelifeye meccânen kayd u kabulleri husûsunun kezâlik mahremâne olarak Maârif Nezâreti'ne izbârı tezekkür.

تصویر شماره ۳: تلگراف به سفارت عالیته تهران

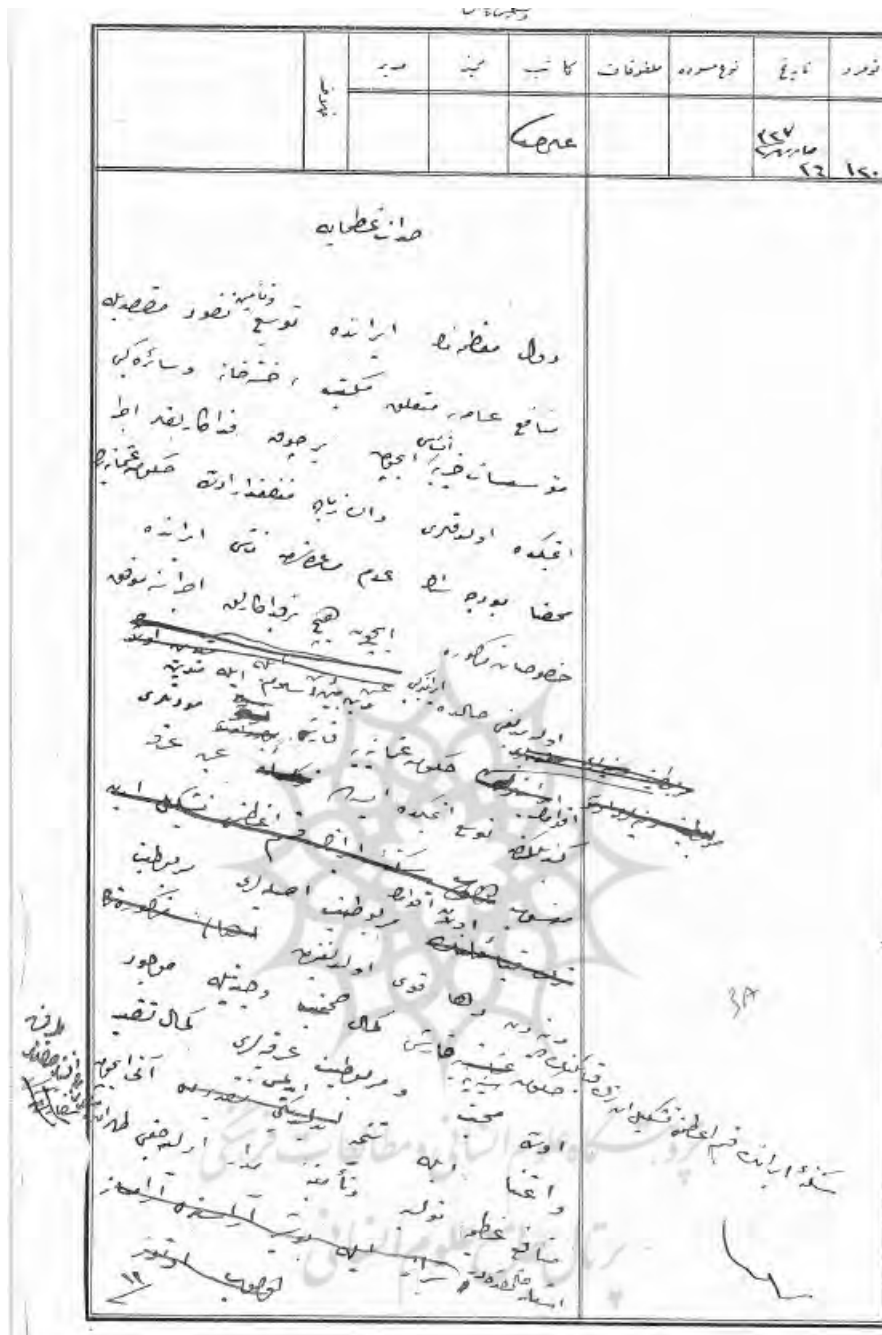
تصویر شماره ۴: تلگراف به وزارت جلیله خارجه با طبقه بندی محرمانه

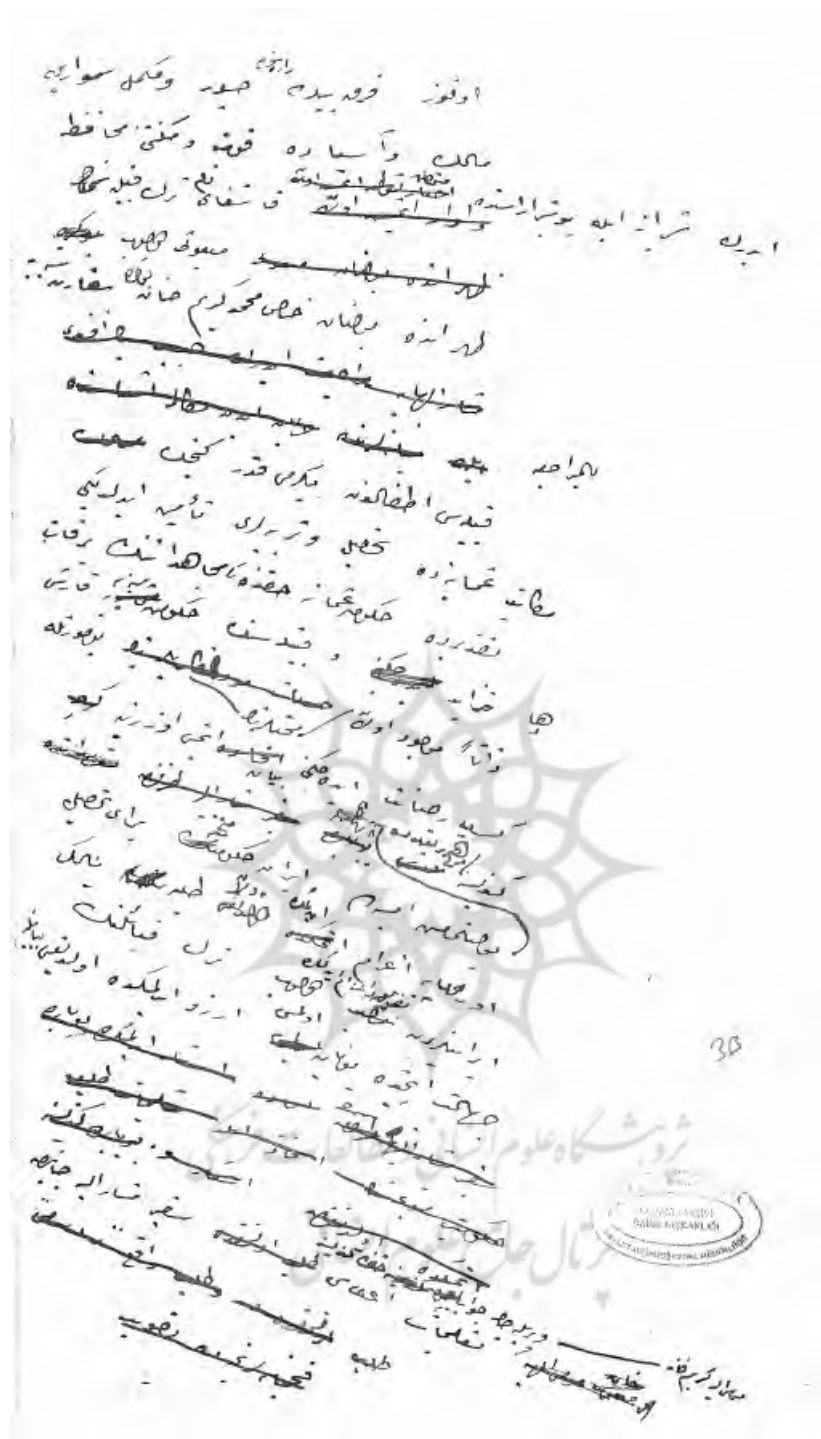
بایستگی
 وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

نومرد	تاریخ	نوع مسوده	مفردات	کاتب	نمید	سید
۱۱	۱۳۹۱			همسر		
<p>تعداد صفحات: ۱۷ تاریخ: ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ - ۱۳۹۴ عهد سلطنت نیریز جلایر شیراز ایوبیه درین متوله تاشقار ناسه کی تران قبوله معین عهد محمود کریم خان قید کردند بیکه قریباً منطبقه ده نهم و تیر اول تا به ایلی قهریه خدمت بیضه که بمالکانه فرقه تریه و قدیم خدمت تیر تاسو مو و محمد با تقاضا ای ه عهد سالیه ایلی قهریه کتار دالار افریه خادمه ایلی اعزازنده املاک کریم کریم خدمت افریه یازمه بیلدند اتخا ایلی اوسه کوسه بول بیکه قهریه منطبقه ده نهم و تیر اول قهریه ایله عهد حور تاسانه ده نهم دالار بفریه زیم قهریه و کوهه بخدمت مطاب منصف به معانی قهریه کوهه کدلت معانی معارف تیر تیرین معیه و هلاجه سنگ اچسک ایلیه دایم ایل اوسه ایلیه قهریه ایلیه حور تاسانه ده خادمه ایلیه ایلیه شماره: ۱۳۹۱</p> <p style="text-align: center;">شیراز سفیر اول روح کوندیشد</p> <p style="text-align: center;">۱۳۹۱ ۴۷۲ دفتر</p>						

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

تصویر شماره ۵: تلگراف به سفارت عالیته تهران با طبقه بندی محرمانه

تصویر شماره ۷: تلگراف برای شورای وزیران (ادامه تصویر شماره ۶)

تصویر شماره ۸: تلگراف برای شورای وزیران (ادامه تصویر شماره ۷)

پروپشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تصویر شماره ۹: تلگراف به وزارت جلیله خارجه

متن نامه های فوق بدون دخل و تصرف برگردان به الفبای لاتین:

Tahran Sefaret-i Seniyyesi'ne Telgrafnâme

29 Nisan sene 911 tarihli ve 31 numaralı şifre tahrîrâtda mevzû'-ı bahs olan etfâlin mümkün mertebe okuyup yazmak bilenlerinden ancak onunun mekâtib-i muhtelifeye kabûlleri mümkün olabileceği Ma'ârif Nezâreti'nin iş'âr-ı ahîrinden anlaşıldı. Âna göre tashîhen teblîğât icrâsı mütemennâdır. [1A no'lu lef]

Bâbiâli

Dâire-i Sadâret

Tahrîrât Kalemi

476

Hâriciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri

13 Nisan sene 327 tarihli tezkireye zeyldir. Şiraz ile Buşir arasında mutavattın Kaşgay nâmındaki Türk kabilesi etfâlinden ve mümkün mertebe okuyup yazmak bilenlerden ancak on talebenin mekâtib-i muhtelifeye meccânen kabûlleri mümkün olacağından o vechile Tahran Sefaret-i Seniyyesi'ne teblîğât-ı mahremâne icrâsı Ma'ârif Nezâret-i Celîlesi'nden cevâben izbâr olunmağla iktizâsının îfâsına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim. [1B no'lu lef]

Fî 8 Receb sene 329 / Fî 22 Haziran sene 327 [05.07.1911]

Sadırazam

(İmza)

Tahran Sefaret-i Seniyyesi'ne

17 Şubat sene 911 tarihli ve 4042-476 numaralı tahrîrât-ı aliyye-i sefirânelerine cevâbdır.

Şiraz ile Buşir arasında mutavattın Kaşgay nâmındaki Türk kabilesinin meb'ûsu Hacı Mahmud Kerim Hân'm kabilesi efrâdından yirmi kadar gencin mekâtib-i Osmâniyye'de tahsîl ve terbiyeleri te'mîn edildiği takdirde Hükûmet-i Seniyye hakkındaki mücâhedâtının bir kat daha tezâyüd ve kabilesinin Hükûmet-i Seniyye'ye karşı mevcûd muhabbetlerinin tezâ'uf edeceği edeceği beyân eylediği hakkındaki iş'âr-ı vâlâları üzerine hân-ı mûmâileyhin is'âf arzusu muvâfık görülerek mümkün mertebe okuyup yazmak bilenlerinden intihâb edilmek üzere gönderilecek yirmi kadar talebenin mekâtib-i Osmâniyye'de tahsîl ve terbiyeleri zımında kabûl edileceğinin sûret-i mahremânede zât-ı vâlâ-yı sefirânelerine ve gelecek talebenin mekâtib-i muhtelifeye meccânen kayd ve kabûlleri husûsunun kezâlik mahremâne olarak Ma'ârif Nezâreti'ne teblîği Meclis-i Vükelâ'ca tezekkür edilmiş ve îcâbı icrâ kılınmış olmağla keyfiyyetin sûret-i münâsibede hân-ı mûmâileyhe teblîği mütemennâdır. Ol babda. [2 no'lu lef]

Sadâret-i Uzmâ'ya

Düvel-i Mu'azzama'nın İran'da tevsî' ve te'mîn-i nüfûz maksadıyla menâfi'-i âmmeye müte'allık mekteb, hastahâne ve sâire gibi müessesât-ı hayriyye inşâsı için bir çok fedâkârlıklar icrâ etmekde oldukları ve en ziyâde menfa'atdâr olan Hükûmet-i Osmâniyye'nin mahzâ büdcesinin adem-i müsâ'adesinden nâşî İran'da husûsât-ı mezkûre için hiçbir fedâkârlık icrâsına muvaffak olamadığı halde İranîler gibi dîn-i mübîn-i İslâm ile mütedeyyin akvâmın Hükûmet-i Osmâniyye'ye karşı meveddetleri kendiliğinden tevessü' etmekde ise de aynı ırka mensûb olan akvâmın merbûtiyyet-i asliyyeleri merbûtiyyet-i dîniyyeden daha kavî olduğundan sekene-i İran'ın kısım-ı a'zamını teşkîl eden Türk kabâilinin de Hükûmet-i Seniyye'ye karşı kemâl-i sıhhat ve ciddiyetle mevcûd olan muhabbet ve merbûtiyyet-i ırkiyyeleri kemâl-i takayyüd ve i'tinâ ile netîce edilmesi âtî için menâfi'-i azîme tevlid ve te'mînine medâr olacağı Tahran sefiri efendi hazretleri tarafından iş'âr kılınmaktadır. [3A no'lu lef]

Otuz-kırk bin râddesinde cesûr ve mükemmel süvârîye mâlik ve Asya'da kuvvet ve miknetini muhâfaza ederek Şiraz ile Buşir arasında mutavattın Kaşgay nâm Türk kabilesinin meb'ûsu olup Tahran'da bulunan Hacı Muhammed Kerim Han bu kerre Sefâret-i Seniyye'ye bi'l-mürâca'a kabîlesi etfâlinden yirmi kadar gencin mekâtib-i Osmâniyye'de tahsîl ve terbiyeleri te'mîn edildiği takdirde Hükûmet-i Osmâniyye hakkındaki mücâhedâtının bir kat daha tezâyüd ve kabilesinin Hükûmet-i Seniyye'ye karşı zâten mevcûd olan muhabbetlerinin bu sûretle kesb-i rasânet edeceğini beyân etmesi üzerine kendisine hiçbir ta'ahhüde bulunulmamış ise de İran Hükûmeti'nce berâ-yı tahsîl oraya i'zâm edilmekde olan talebe yalnız İranîler'den tefrîk ve i'zâm edilmekde olup Türk kabâilinin cehâlet içinde pûyân olması arzu edilmekde olduğu beyânıyla mûmâileyh Kerim Hân'a verilecek cevâb hakkında kendisine sefir-i müşârunileyh cânibinden taleb [3B no'lu lef] olunmuş ve hân-ı mûmâileyhin is'âf arzusu âcizlerince de muvâfık görülmekde bulunmuş olmağla bu babda Hükûmet-i Seniyyece ittihâz buyurulacak karârın edâ ve iş'ârı mütemennâ-yı çakerîdir. Ol babda. [3C no'lu lef]

Bâbiâli

Dâire-i Sadâret

Tahrîrât Kalemî

Hâriciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri

Şiraz ile Buşir arasında mutavattın Kaşgay nâmındaki Türk kabilesinin meb'ûsu olup Tahran'da bulunan Hacı Muhammed Kerim Hân Sefâret-i Seniyye'ye bi'l-mürâca'a kabilesi etfâlınden yirmi kadar gencin mekâtib-i Osmâniyye'de tahsîl ve terbiyeleri te'mîn edildiği takdîrde Hükûmet-i Osmâniyye hakkındaki mücâhedâtının bir kat daha tezâyüd ve kabilesinin Hükûmet-i Seniyye'ye karşı mevcûd muhabbetlerinin tezâ'uf edeceğini beyân eylediği Tahran Sefaret-i Seniyyesi'nden izbâr ve mûmâileyh Kerim Hân'a verilecek cevâb hakkında ta'lîmât taleb olduğuna dâir olup Meclis-i Vükelâ'da mütâla'a olunan 26 Mart sene 327 tarihli ve 120 numaralı tezkire-i devletlerinde dermeyân edilen mülâhazâta nazaran hân-ı mûmâileyhin is'âf arzusu muvâfık olacağından mümkün mertebe okuyup yazmak bilenlerinden intihâb edilmek üzere gönderilecek yirmi kadar talebenin mekâtib-i Osmâniyye'de tahsîl ve terbiyeleri zımında kabûl edileceğinin Sefâret-i Seniyye'ye sûret-i mahremânedeyteblîğinin nezâret-i celilelerine cevâben iş'âr ve gelecek talebenin mekâtib-i muhtelifeye meccânen kayd ve kabûlleri hususunun kezâlik mahremâne olarak Ma'ârif Nezâret-i Celîlesi'ne izbârı tezekkür ve îcâbı icrâ kılınmış olmağla muktezâsının îfâsına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim. [4 no'lu lef]

Fî 26 Rebûlâhir sene 329 / Fî 13 Nisan sene 327 [26.04.1911]

Sadırazam

(İmza)

پروفسور شهاب‌الدین آذربایجان و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی